

УДК 330.322 (477)

Пілецька С.Т.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ПРИ РОЗРОБЦІ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У статті на основі принципів побудови системи управління ризиками обґрунтовано механізм управління ними при формуванні фінансової стратегії підприємства

In the article a management mechanism is grounded on the basis of principles to control the system risks by forming financial strategy of enterprise

Підприємство в процесі своєї діяльності взаємодіє з великою кількістю партнерів по бізнесу. Результатом цього є тісний взаємозв'язок ризиків підприємства і інститутів, що виражається як в дії ризиків підприємства на рівень ризиків організацій — партнерів, так і в зворотному впливу ризиків інститутів на ризики підприємства. Вказаний взаємозв'язок підкреслює значущу роль ризиків підприємства в спільній системі ризиків.

При виборі фінансової стратегії повністю позбавитися від впливу чинника невизначеності і ризиків нездійснено, виникає потреба приймати відповідні профілактичні заходи, що управляють, з метою відбору раціональних альтернатив.

Питанням невизначеності і ризику присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких Барановська Л.В., Вітлинський В.В., Наконечний С.І., Шарапов О.Д., Фішберн П., Ястремський О.І. та ін. У роботах розглядаються питання, які пов'язані з виявленням областей підвищених ризиків, оцінкою ступеня ризиків, проведенню аналізу прийнятності даного рівня ризиків для підприємства; розробкою у разі потреби заходів що до їх попередження або зниження.

В той же час недостатньо розглянуті питання комплексного управління ризиками підприємства, моделювання і мінімізації їх впливу при розробці фінансової стратегії.

Метою статті є обґрунтування на основі принципів побудови системи управління ризиками механізму управління ними при формуванні фінансової стратегії підприємства.

Створення на підприємствах системи управління ризиками, яка була би адекватною стану зовнішньої і внутрішньої середовища, обумовлює необхідність визначення принципів її побудови, які повинні зводитися до наступних положень:

- комплексний підхід до управління. Необхідно розглядувати не кожен ризик окремо, а їх сукупність, звертаючи особливу увагу на взаємозв'язок різних видів як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків. Комплексний підхід повинен зберігатися на всіх етапах життєвого циклу підприємства;
- виходячи з необхідності комплексного підходу, необхідно використовувати показник, що характеризує сукупну дію всіх видів зовнішніх і внутрішніх ризиків (рівень спільного ризику);
- введення на підприємствах регулярної і обов'язкової процедури ідентифікації, аналізу і контролю різних видів ризиків. Заходи щодо управління ризиками повинні проводитися не періодично, у міру виникнення проблем, а постійно, регулярно, і процедура управління ризиками має бути однією з функцій системи управління підприємством;
- необхідність нормативно-методичного забезпечення системи управління ризиками підприємства, яке б відповідало не лише сучасному рівню розвитку ризик-менеджменту, але і зважаючи на галузеву специфіку діяльності підприємства;

– одноманітність і спадкоємність понять, класифікацій і процедур управління ризиками. Ігнорування цього принципу ускладнює побудову системи ефективного управління ризиками на підприємствах навіть одній галузі.

Одним з актуальних питань теорії управління ризиком залишається питання розробки механізму управління ризиком. Узагальнюючи дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених і додав авторські пропозиції щодо оцінки припущення ризиків і управлінню ними на основі комплексного підходу, розроблена блок-схема (рис. 1) механізму управління ризиком підприємства при формуванні фінансової стратегії розвитку підприємства, що включає п'ять блоків.

Блок 1. Збір інформації і ідентифікація ризиків

Основна проблема при управлінні ризиками на рівні всього підприємства – агрегація первинної інформації (і зовнішньої, і внутрішньої). Внутрішні дані включають всі ризикові стани підприємства, які характерні для видів його бізнесу. Зовнішні дані також достатньо об'ємні: від мети до макроекономічних показників.

Методи, які вживаються при виборі інформації, включають: інтерв'ю, формалізовані і неформалізовані питання; огляди і дослідження галузі; чисельні методи оцінки і таке інше. Зібрана інформація є базою для оцінки і прогнозування ризиків.

Проведення ідентифікації ризиків дозволяє виявити ризики підприємства по видах, визначити суму фінансових ресурсів, що знаходиться під впливом певного ризику, оцінити сукупний вплив різних ризиків на який-небудь актив або пасив підприємства. Така процедура спрощує процес ранжирування ризиків і оцінку впливу кожного його виду на фінансовий стан підприємства.

Комплекс нормативно-методичних документів по управлінню ризиками в діяльності підприємства повинен включати матеріали, що розкривають наступні напрями: позначення теоретичних понять, їх визначення, класифікація ризиків; склад, організація і порядок процедур ідентифікації, аналіз ризиків і формування дій, що ними управляють; методика реєстрації, зберігання і використання результатів аналізу і управління фінансовими ризиками.

Використання подібного нормативно-методичного забезпечення процесу управління ризиками дозволяє створити систему регулярних процедур виявлення і ідентифікації видів фінансових ризиків в умовах конкретного підприємства, звузити поле політичних ризиків, що не передбачаються і не враховуються.

Блок 2. Аналіз і оцінка ризиків

В даний час існує багато методів кількісної оцінки ризиків, достоїнства і недоліки яких представлені в табл. 1.

Блок 3. Вибір методів управління ризиками

Важливим етапом в розробці фінансової стратегії є вибір методів управління ризиками, метою яких є їх оптимізація. Методи управління діляться на профілактичні і компенсаційні. Мета профілактичних – мінімізація вірогідності настання ризикової події або зниження збитку в разі його настання, компенсаційних – мінімізація наслідків ризиків, що завдають небезпеку для підприємства в конкретний момент часу.

Підсумком вибору методу управління ризиками повинне стати формування програми заходів щодо управління ризиками, при розробці якої повинно бути враховано наступне: розмір можливого збитку і його вірогідність; існуючі механізми зниження ризиків, пропонувані державою і їх виробничо-економічна ефективність; виробничо-економічна ефективність пропонуваної службою заходів щодо зниження ризиків; практична можливість реалізації заходів в рамках виділеного ліміту засобів; відповідність

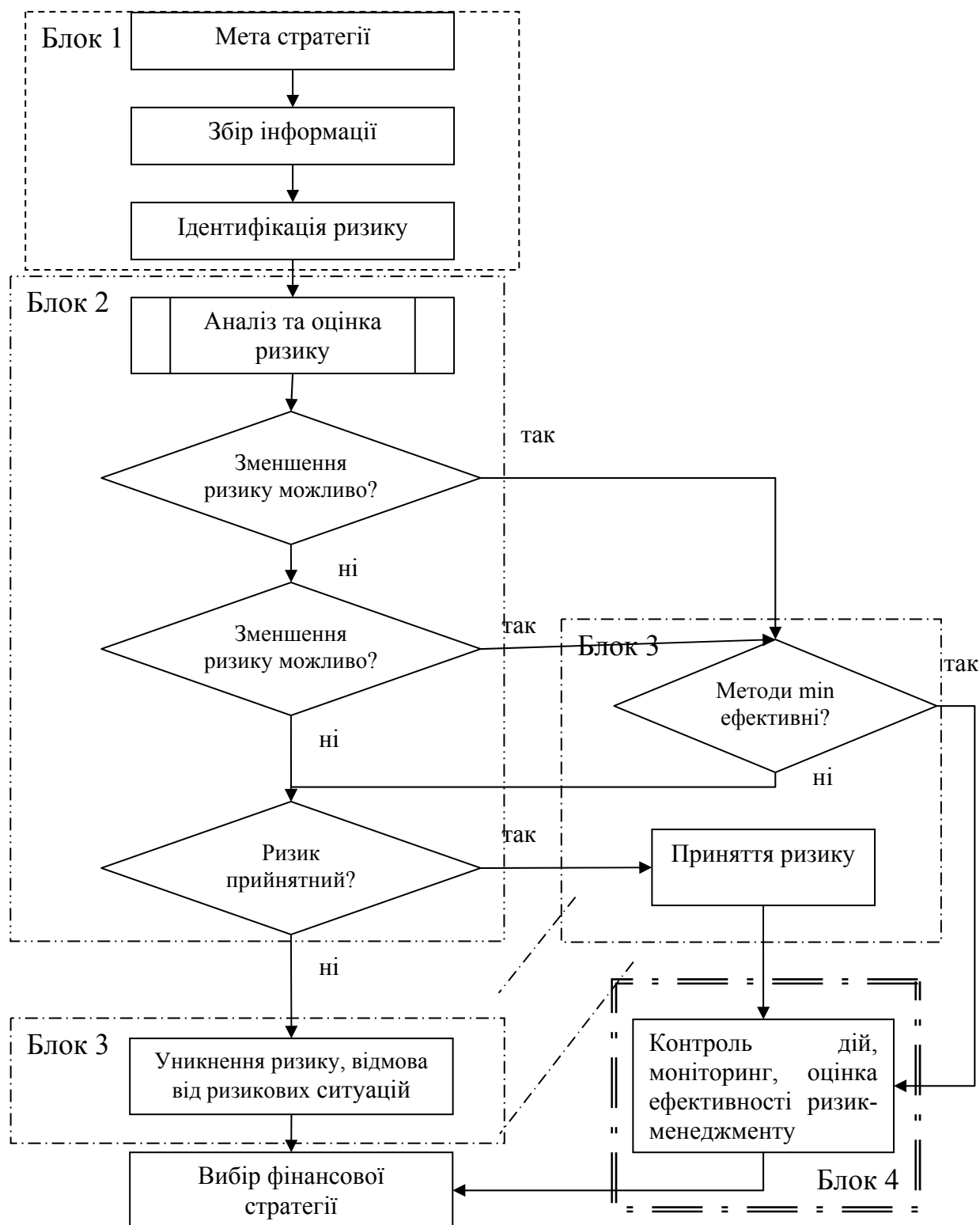


Рис. 1 Механізм управління ризиком при формуванні фінансової стратегії розвитку підприємства

Методи оцінки ризиків

| Метод | Достоїнства | Недоліки |
|-------------------------------------|--|--|
| 1 | 2 | 3 |
| Статистичний | Висока достовірність, яка заснована на теорії розподілу випадкових величин | Необхідний значний об'єм статистичної інформації. Достатньо трудомісткий і дорогий. Не дозволяє проаналізувати джерела виникнення ризиків |
| Експертних оцінок, у тому числі МАІ | Можливість аналізу ризиків при обмеженій кількості інформації в умовах нестабільності кон'юнктури. Достатньо висока точність. | Суб'єктивний характер оцінки, обумовлений індивідуальними думками експертів. Не доцільне застосування для складних, унікальних ситуацій. |
| Дерево рішень | Наочність, не вимагає великих фінансових або технічних вкладень, послідовність проведення | Допущення в початкових посту-латах, штучне введення обмежень. Різка збільшення можливих альтернативних варіантів розвитку ситуації в умовах нестабільної економіки, що приводить до нагромадження і зниження ефективності оцінки |
| Імітаційне моделювання | Висока точність результатів. Можливість швидкого реагування на непередбачені зміни | Складність проведення. Вимагає великих організаційних і фінансових вкладень. Необхідність спеціального програмного забезпечення. Існує велика вірогідність появи артефактів, тобто результатів апробації, що штучно викликаються в об'єкті дослідження. Слабкий аналіз джерел виникнення ризиків |
| Ігрові моделі | Добре розроблена методика аналізу. Вибір оптимального варіанту з наявних альтернатив | Орієнтація на оптимізацію показників при недостатньому аналізі чинників ризику |

заходів програми існуючим нормативним актам, цілям довгострокового і короткострокового планування розвитку підприємства і основним напрямам його фінансової політики; суб'єктивне відношення до ризику розробників програми і керівництва підприємства.

Для кожного рівня ризику проводиться вибір стратегії управління, які наведені на рис. 2.

Для пом'якшення ступеня ризику необхідне комплексне використання наступних методів: самострахування, страхування, диверсифікація, лімітація, попередження.

Прийнятні по рівню ризику, тобто їх можна прийняти. При цьому їх слід переоцінювати на рівень ризиків, після досягнення прийнятного рівня і відсутності якої-небудь відчутної дії на діяльність підприємства, ними можна нехтувати.

Виправдані по рівню ризику, ступінь їх дії на підприємство помірний, з вторинною обробкою. Кожен ризик повинен мати алгоритм обробки (тобто включати систему антиризикових заходів) і оброблятися до тих пір, поки його рівень не знизиться до прийнятного. Обробка ризиків має перманентний характер і за допомогою ітерації обробляється до прийнятного рівня. При цьому ризик повинен знаходитися під постійним контролем і його рівень періодично переоцінюється.

Неприпустимий рівень ризику характеризується по ступені дії як найвищий рівень ризику. Даний розділ слід визначати, як ризик, первинний для обробки, кожен чинник ризику має алгоритм обробки, і безперервно оброблятися до тих пір, поки його рівень не знизиться до прийнятного. Ризики даного розділу повинні знаходитися під постійним контролем і їх рівень повинен постійно переоцінюватися.

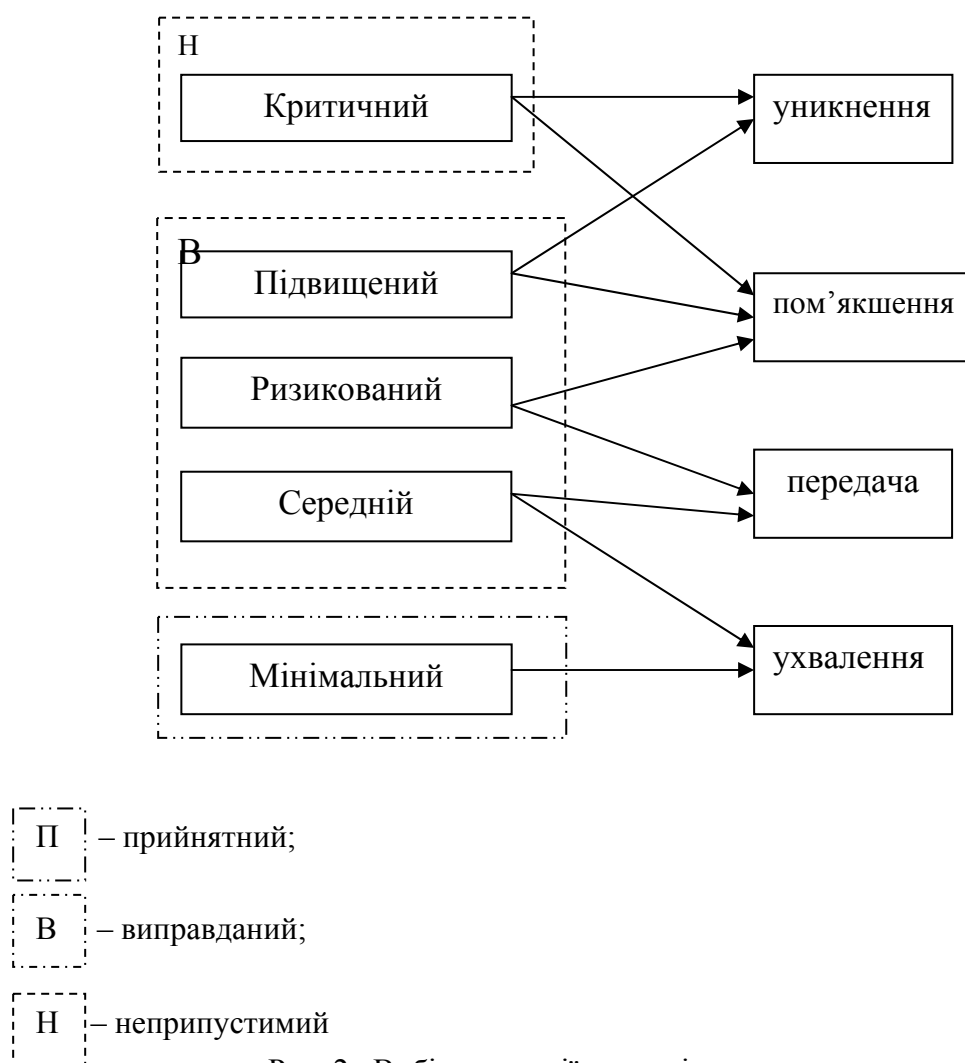


Рис. 2. Вибір стратегії управління ризиком

Ухвалення рішення здійснюється за допомогою ранжівання ризиків (табл. 2), виходячи з даних, отриманих в результаті проведення кількісного аналізу [1].

Таблиця 2

Види ризиків по рівню впливу

| Коефіцієнт варіації % | Рівень ризиків | Види ризиків |
|--------------------------|--|--------------|
| Понад 70 | Ризик повинен мати стратегію для обробки, а також наполегливо і безперервно оброблятися до тих пір, поки рівень ризику не знизиться до прийняттого. При цьому ризик повинен знаходитися під постійним контролем і його рівень повинен періодично переоцінюватися | Критичний |
| 25-70 | | Виправданий |
| До 25 | Розглядується до ухвалення. Періодично переоцінюється | Прийнятний |

Для підвищення оперативності процесу вибору і застосування різних методів зниження ризиків пропонується використовувати карти ризик-менеджменту по кожному виду ризику. Карта містить опис кожного виду ризику, його впливи на фінансово-господарську діяльність підприємства і методи оперативного управління даним видом ризику.

Блок 4. Моніторинг ефективності управління ризиками

Ухвалюванні рішення можуть мінятися залежно від розвитку ситуації, життєвого циклу підприємства. Тому особлива увага приділяється моніторингу ризиків, що включає контроль системи управління ризиками, і оцінку ефективності ризик-менеджменту. Система моніторингу повинна включати різні комп'ютерні системи нормативно-довідкової інформації, що актуалізуються, проведення прогностно-аналітичних досліджень із залученням консалтингових, транспортно-експедиторських, інформаційно - логістичних і експертних фірм. Дані цих досліджень дозволять виявити нові тенденції у взаєминах господарюючих суб'єктів, передбачити необхідні заходи для компенсації втрат в разі змін умов ведення господарської діяльності, підготуватися до нормативних новин.

Висновки. Запропоновані на основі принципів побудови системи управління ризиками методичні основи формування і функціонування механізму управління ризиками мають відмітні особливості, що полягають в можливості вибору стратегії управління ними при розробці фінансової стратегії підприємства. Це дозволить підвищити ефективність бізнесу підприємства і забезпечить стійке зростання його ринкової вартості.

Література

1. Линцова, Ю.А. Управление инвестиционными рисками судоходных компаний // Автореф. дис... к-та эконом. наук: 08.00.05 Санкт-Петербург. гос. ун-в. водных коммуникаций – Санкт-Петербург., 2007 – 25с.
2. Пилецкая, С.Т. Механизм управления рисками предприятия при разработке финансовой стратегии / С.Т. Пилецкая, С.Ю. Саплин // Экономика промышленности. – 2005. - №4(30). - С.144-150

Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Галушко О.С. 21.04.09

Надійшла до редакції
08.04.09